

Нурпеисова Айнур Жумабековна

№ 15 жалпы білім беретін мектеп

Қазақстан, Қарағанды облысы, Абай ауданы, Қарабас кенті

Қазақ тілі сабақтарында критериалды бағалаудың тиімділігі

*«Бізге қажетті – жаны да, қаны да қазақы, халықтың тілі мен дінін,
тарихы мен салт-дәстүрін бойына сіңірген, туған жерін түлетуді, егемен
елінің еңсесін көтеруді азаматтық парызым деп ұғатын ұрпақ тәрбиелеу»*

Н.Ә. Назарбаев.

Бүгінгі қоғамның көкейкесті мәселелерінің бірі - әлеуметтік, экономикалық өзгермелі жағдайларда өмір сүруге дайын болып қана қоймай, сонымен қатар, оны жүзеге асыруға, жақсартуға игі ықпал ететін жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай тұлғаға қойылатын бірінші кезектегі нақты талаптар – шығармашылық, белсенділік, жауаптылық, терең білімділік, кәсіби сауаттылық болмақ. Бұл талаптарды жүзеге асыру үшін оқушы білімін бағалауда мүлдем жаңа бағытта жұмыс істеу қажеттілігі туындайды. Осы қажеттілікті шешу жолдарының бірден-бір жолы оқушы білімін критериалды бағалау жүйесі бойынша сараптау болып табылады.

Критериалды бағалау жүйесінде ең маңызды нәрсе – оқу процесінің өзі, сол арқылы оқушы өзін-өзі бағалауды үйреніп, өз білімінің артықшылықтары мен кемшіліктерін көріп, әрі қарай қалай даму керектігін түсінеді, яғни бұл жүйеде оқушының қалай жұмыс жасағаны, қалай ойланғаны бағаланады. Бағалауды өткізу үшін, оқушылардың нені білетіндігін және не істей алатындығын анықтау қажет.

Критериалды бағалау - бұл оқушылардың білім мазмұны мен мақсаттарына сай, оқу-танымдық құзіреттілігін қалыптастыруда нақты анықталған, ұжыммен қалыптастырылған, алдын-ала оқушылардың барлығына белгілі білім жетістіктерін бағалауға негізделген үдеріс.

Критериалды бағалауды енгізудің мақсаты - мектепте оқыту сапасын жоғарылату, мектеп оқушыларының білімін халықаралық стандартқа сәйкестендіру болып табылса, критериалды бағалаудың міндеттері - сабақтың әр бөліктеріндегі әр оқушының дайындық деңгейін анықтау, бағдарламаға сәйкес оқу мақсаттарын орындау қабілеті, жеке оқушының даму жетістігін бақылау, оқушының білім алу барысындағы қателіктері мен олқылықтарын айқындау, әртүрлі жұмыс барысындағы алған өз бағасының әділдігіне көзін жеткізу, сабақ үдерісі мен білімнің меңгерілуі туралы оқушы мен мұғалім және ата-ана арасындағы кері байланысты қамтамасыз ету.

Критерий арқылы бағалау мұғалімнің оқушы деңгейін анық біліп отыруына мүмкіндік береді, білім берудің сапасы артады. Критериалды бағалау бұл мақсаттар мен міндеттердің барлық талаптарына сай орайластырылған. Критериалдық бағалау жүйесін қолдану арқылы: оқушының тұлғалық бағытын белсенді позицияға бағыттау, тұлғаны өзіндік жауапкершілікке, тұғырлы нәтижеге, бағытқа жеткізу, білім алушылардың дайындық деңгейі мен өсу динамикасын кез-келген кезеңде анықтау, әртүрлі жұмыстардан алған бағаларды дифференциалдау (өздік жұмысы, күнделікті баға, үй жұмысы т.б), құрылымдық бағалау мен нақтылы бағалаулар арқылы оқушының еңбегін анықтау, оқушының бағалау жүйесіне толық қанағаттануына қол жеткізе аламыз.

Критериалды бағалау жүйесінің тиімділігі:

- мұғалімге оқушының оқу жетістіктерін объективті түрде бағалауға мүмкіндік береді;

- оқушыларға оқу үдерісі барысында туындаған қиындықтарды түсінуге, бағалауға мүмкіндік береді;

- ата-аналар оқушының оқу жетістіктер бойынша объективті дәлелдемелермен қамтамасыз етіледі.

Мен критериалдық бағалау әдісін қолдану арқылы келесідей мүмкіндіктерге қол жеткіздім:

- Бақылау-бағалау жұмыстарының дағдыларын қалыптастырады;

- оқу-танымдық қызметтің жүзеге асырылуын ынталандырады;
- оқу процесінің барлық қатысушыларына (оқушылар, ата-аналар, мұғалімдер) бағалауды «ашық» және түсінікті етеді;
- оқушының мектептегі алаңдаушылығын төмендетуге көмектеседі;
- бағалаудан эмоциялық жағымсызды алып тастауға, психологиялық жағымды ортаны құруға мүмкіндік береді;
- оқушылар мұғалімнің бағалауын дұрыс қабылдай алады;
- критериалдық бағалау оқу процесін объективті етеді;
- оқуға деген танымдық ұмтылысы артады;
- оқу үрдісіне және қазақ әдебиетіне қызығушылықты арттыруға көмектеседі.

Бағалау критерийі қазақ тілі мен қазақ әдебиеті сабағында мәтінмен жұмыс, диктант, мазмұндама, мәнерлеп оқу, тест, шығармашылық жұмыстарды бағалау кезінде де өте ыңғайлы.

Қорыта келгенде, критериалды бағалау сабақ үстінде жүзеге асып отырады. Алдымен топтық жұмысты бағалауда өте тиімді. Өйткені топ жұмысын критерийлермен бағалау жұмыстың нәтижелілігіне және оқушылардың бір-бірін өзара бағалауы арқылы өз пікірлерін ортаға салып, өз ойларын еркін жеткізуіне алып келеді. Өз пікірін еркін айту, өзгелердің жұмысына өзіндік бағасын беру өмірге бейімділіктерін арттыра берері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Бешімбаева Қ.Е. Білім алушының тілдік құзыреттілігін жетілдірудегі критериалды бағалау жүйесі . Әдістемелік нұсқау,11-бет
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық «Оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау» , 55-бет, 107-бет
3. <https://www.tarbie.kz/25664> сілтемесі бойынша тәрбие сайты